

ACCIÓ CULTURAL DEL PAÍS VALENCIÀ

**INFORMEM del
començament de
nous cursos especials
d'ins de la nostra
AULA DE CULTURA:**

- **Curs d'introducció al llenguatge periodístic.**
- **Curs de dicció.**
- **Curs d'introducció al comentari de textos literaris.**

**MATRÍCULA
OBERTA
PLACES
LIMITADES**

C/ Moratín, 15, 6a.
Tel. (96) 351 17 27
46002 València

—Aquest home al·lucina.
—¿Però no podria aquesta missió diplomàtica de Botha fer callar les exigències internacionals de sancions? Si fins i tot aprofita els enterraments a Alemanya.

—Si no és capaç de parlar ni una vegada amb els dirigents negres en les

fronteres del seu país, ¿què significa aquesta activitat viatgera de Botha? Cap home d'estat negre d'una categoria real rebrà aquest govern amoral. Nosaltres exigim sancions obligatòries de la comunitat internacional contra Sud-àfrica. Volem que la resta del món aille Sud-àfrica. □

NOMZAMO WINIEFRED MADIKIZELA, LA REINA D'ÀFRICA

La bella Winnie

Per a Winnie Mandela, la vida ha estat des de 1964 un combat continu per tractar, d'una banda, lluitar contra l'«apartheid» i de l'altra, transmetre als seus compatriotes el missatge de llibertat de Nelson Mandela.

Vicent Partal

Lluís Llach diu que ningú podrà aturar la seua dansa, la de la vella —i bellíssima— Winnie. Per a Johnny Clegg (en la seua impressionant cançó «Asimbonanga») és el símbol de l'Àfri-

el van poder tocar de nou fins el matí del dotze de maig del 1984. Vint anys després. I, encara, ho van haver de fer en presó i davant dels guardians. Nelson, Winnie, la seua filla Zeni i la seua néta. Winnie recorda aquella trobada dient que «Gregory, el seu guarda, estava tan emocionat que va haver de mi-

South West Township i soweto.

ca més torturada i altiva. Una gavina volant sobre aigües incendiàries camí de l'illa de Robben, presó gairebé perpètua de Nelson, la llança del poble, el foc de les nacions africanes captives pel diamant. Ella, Winnie Mandela, no és només la dona del pres polític més important del món. És més.

Nomzamo va nàixer al Transkei, el 1934. Va estudiar a Johannesburg. Fou la primera dona de raça negra a cursar la carrera d'assistenta social. I no fou fàcil aconseguir-ho. El 1958 es va casar. Amb un home divorciat que la gent aturava pels carrers: Nelson Mandela, membre de la família reial dels Tembu, guerrer. Mandela, el 1964, va ser condemnat a cadena perpètua. No

rar a un altre costat de l'habitació».

La separació continua. Nelson ha vist suavitzat el seu règim penitenciar, però els Mandela prefereixen ser intransigents amb el govern racista. No volen mitges concessions, amb la llibertat d'un home —d'una família— que representa tot un poble. O presó o llibertat. Mandela ha estat traslladat a una espècie de presó de luxe i se'ls ha dit que poden visitar-lo més sovint. Winnie ho diu ben clar en aquesta entrevista publicada per EL TEMPS: «ha de tornar en condicions per a negociar l'entrega del poder».

O això o la presó. O el lloc on els faria més mal als racistes —la negociació per la democràcia— o el segon lloc

on els fa més mal —la presó. L'any passat va ser un any especial. El 18 de juny Nelson Mandela complia setanta anys i a Soweto i Brandfort —les dues cases, escasses en tot, dels Mandela— van arribar mostres de solidaritat i suport d'arreu del món. Sacs sencers de correus —tres d'Holanda, quatre de Dinamarca...—, dibuixos de xiquets, missatges de governs i de grups polítics clandestins, cartes des d'altres presons. A Wembley una gentada va omplir l'estadi per escoltar el que seria un dels grans concerts musicals de la dècada. Dies després la policia racista dissolia els estudiants que arreu d'Azània intentaven presencial la pel·lícula del concert. El mateix dia de l'aniversari, Winnie (vestida amb els colors de la Sud-àfrica multiracial i lliure; del país que es dirà Azània) portava un pastís a les reixes de la presó, tancava el puny i es posava a cantar. «*Niske Koseleley Afrika...*». «Que déu Salve Àfrica».

La força de l'ombra

Fins fa pocs anys, la vida de Nomzamo (el nom africà de Winnie) era l'ombra del seu marit. Ella, en un llibre autobiogràfic recentment publicat, entre altres idiomes en espanyol, *Parte de mi vida* conta quina és la sensació que té quan ha de participar en un míting. Ho fa com a veu de l'altre. Ella se sap correu de la presó i comprèn que la seua gent escolta de la seua boca paraules de Nelson, el líder idolatrat dels sud-africans.

Però seria un engany no veure que

de vegades les ombres són tan fortes com la massa que les projecta. Per entendre-ho n'hi ha prou d'haver vist el seu coratge en les manifestacions, la seua dignitat en els molts judicis que ha hagut de suportar, la seua valentia davant la policia que vigila els seus passos, la seua claredat política.

Winnie ha viscut molts anys desterrada a Brandfort. Aquest és un petit poble de l'estat d'Orange —ridículament anomenat «estat lliure d'Orange». Abans de la seua estada a Brandfort, la principal qualitat d'aquesta petita ciutat de 10.000 habitants havia estat la de ser el bressol ideològic del doctor Hendrik Verwoerd, precisament el fundador de l'*Apartheid*.

Winnie no vivia, òbviament, a Brandfort, amb els blancs *afrikaners*. Ho feia —com tots els seus— en una ciutat de bidons i barraques sense nom. (A Sud-àfrica ni l'immens Soweto és un nom sinó l'acrònim de South West Township). Provisionalment, els veïns de Winnie anomenen la seua ciutat Phathakale, una broma que significa «Tracteu-la amb cura». Per anar a Phathakale no hi ha carreteres sinó una pista polsosa. I una ratlla imaginària per a les races. A partir d'un punt els blancs han de notificar que entren en territori negre.

Trencar l'«apartheid» diari

Les autoritats diuen que aquesta notificació és necessària per vetllar per la seguretat. Deu ser també per seguretat que Gert Prinsloo no se separava ni un

Nelson Mandela.

instant de Winnie. Gert, durant molts anys, va ser el gos policia de Winnie. La seguia cada minut del dia recordant tot el que li estava prohibit —que és quasi tot. No podia reunir-se amb més d'una persona. Un dia, dues amigues de Winnie es van oferir per anar a comprar-li un pollastre. Gert les va detenir per reunió il·legal. El número 802 de Phathakale, les tres menudes habitacions dels Mandela, no tenien secrets per a ell. Igual entrava a mitja nit fins l'habitació com s'abocava per la finestra de la cuina.

Aquest ha estat el principal combat de Winnie. Un d'individual. Trencar l'*apartheid* diari que l'ha envoltada amb especial duresa. A Brandfort n'han après de sobres, de la seua valentia, del seu tarannà. Una negra no podia entrar a cal sastre. Se suposava que havia de quedar-se a la porta de l'establiment i assenyalar des de dins el vestit que li interessa. L'encarregat li acostaria el vestit. Winnie va ser la primera dona negra a entrar per la porta de cal sastre sense preguntar si ho podia fer. És tan embolicat el règim racista sud-africà que ni els mateixos ciutadans saben massa bé què està prohibit i què no ho està. Tots creien que entrar a cal sastre per la porta no es podia fer. Winnie va guanyar un judici i va demostrar que els legisladors encara no s'hi havien fixat. Avui tots els negres entren a cal sastre de Brandfort. Però va ser Winnie l'única i primera que s'atreu a fer-ho.

Winnie no es comporta així només perquè és una Mandela. Encara que potser també. A la part de Pondoland, allà on va nàixer, el seu pare li va en-

Manifestació pro-ANC a Sud-àfrica.

senyar l'orgull dels guerrers Xhosa. El seu pare era funcionari de l'estat —professor d'història. Havia rebutjat ser cap d'una petita tribu per no col·laborar políticament amb els europeus. Una a una va relatar a Winnie les nou guerres Xhosa. Les nou que van perdre. Però li va explicar que perdre nou guerres no és res mentre queda la voluntat de sobreviure. Que perdre nou guerres no importa si es guanya la que fa deu.

A l'escola, segons conta ella mateixa, va aprendre on era aquella guerra que fa deu. Els xiquets blancs tenien autobusos que els portaven a l'escola, els negres no. A l'Institut Shawbury, sospitosament, tots els xiquets blancs vestien magníficament. I els negres —tots els negres— amb el just. Podia ser una casualitat. Però Winnie (el seu nom europeu prové de la mitologia alemanya, que encantava al seu pare) va aprendre a veure que no ho era.

El 1952, per primera vegada, participà en una batalla política. Curiosament ho féu a la banda contrària d'on ho ha fet sempre. Els nacionalistes negres havien iniciat la primera gran batalla en contra de les lleis racistes: la del *desafiament*. Ella era delegada del seu curs a l'Institut i va creure que no havia de sumar-se al boicot contra qualsevol autoritat llançat pels seus. Va ser una de les poques esquiroles. I en va tenir prou per a aprendre. No ho serà

Emma Cohen.

Maria Consuelo Reyna.

Xus Estruch.

Opinions sobre Winnie Mandela

Emma Cohen

Sé que és una lluitadora, i encara que no estigués casada amb Nelson Mandela, hauria tingut igualment una clara trajectòria política, potser no tan notòria per la seva privació de llibertat. Per sort, als altres països, aquesta situació no es dona, però ella serà sempre un exemple. La seua situació penso que només es pot solucionar si hi ha una constant i progressiva pressió internacional. I això només pot succeir a través dels mitjans de comunicació. Sobre el racisme, no puc dir massa perquè hi ha un clar racisme econòmic al món i hi ens trobem immersos. És fàcil estar en contra del racisme; ací, a l'estat espanyol, estem barrejats de races i crec que hi ha una bona cohabitació, per molt que es digui dels gitanos.

Maria Consuelo Reyna

Una dona amb una tal capacitat de lluita i d'amor em sembla admirable i

emocionant. L'únic que puc afegir és que, dins la goteta d'aigua que podem ser nosaltres, els mitjans de premsa, pense que el diari del qual sóc subdirectora, compleix amb el deure ètic que suposa informar a la gent d'aquesta injusta situació.

Lola Gaos

Tenint en compte la situació en què es viu actualment a Sud-àfrica, la seua postura em sembla admirable. Crec que és tot un exemple per a altres dones, per mantenir un compromís, una ideologia, pel que significa lluitar per la llibertat.

Jo, la veritat, he de dir que la meua salut no em permet massa seguir l'actualitat. Em trobe quasi més a l'hospital que a casa. Però pel que sé, em sembla que es queda curta en les seues justes reivindicacions.

Teresa Pàmies

El coratge i la dignitat que ha demos-

trat Winnie Mandela no s'explica únicament per l'amor que la uneix al líder antiapartheid empresonat durant 24 anys pel règim racista de Sud-àfrica. L'amor d'una dona i un home no es prou per a afrontar les situacions que ha viscut i viu l'admirable parella, els seus fills i el seu nét. El vincle que els uneix és alguna cosa més exultant i inspiradora que el sentiment amorós estricte. Hi ha una coincidència de fons en un projecte alliberador, es comparteix un ideal i se n'assumeixen els riscos i les responsabilitats. Els de Nelson Mandela són ben coneguts: persecució, presons, coaccions físiques i morals..., però no es coneixen gaire, o gens, els riscos que hagué d'afrontar i afronta la companya del dirigent perseguit, la mare dels seus fills, per mantenir l'equilibri d'una família fent de mare i de pare alhora. I les vexacions, les calumnies, l'aïllament imposat no sols per l'enemic sinó per la por dels amics i dels veïns, no sempre disposats a ajudar.

mai més en la seua vida.

L'any següent arriba a Johannesburg, on entra a l'escola d'assistents socials i es polititza ràpidament. El seu únic problema era trobar alguna hora per a poder dormir. Era dura, era una xhosa, i no havia tingut una infància fàcil; així, doncs, no es queixava. La seua mare va morir jove. Ella munyia les vaques i sembrava els camps. La seua vida ha estat constantment plena d'esforços.

Va ser a Johannesburg que va conèixer Mandela. Winnie és família d'Olivier Tambo, l'exiliat dirigent del Congrés Nacional Africà. I a través d'ell, en reunions i converses, va conèixer aquell home respectat per tots que acabaria sent mig marit (de moment) seu. La boda encara no s'ha acabat de celebrar. Segons els rituals africans són necessàries dues cerimònies —una al poble de cada un dels dos cònjuges— perquè puguen ser considerats matri-

moni. Winnie i Nelson només van poder celebrar la primera.

Mentre preparaven la segona (que la celebraran quan ell serà lliure) Nelson va fugir de casa i es va passar a la lluita clandestina. Començaren les bombes contra el poder blanc. Arribà la presó. I els llargs anys passats en sol·dat. Repassant una vegada per mes el camí de la presó. Acostant-se a ella amb pas altiu —segons un amic seu, «com si fos la reina d'Àfrica». □

Isabel Clara Simó.

¡Durant 24 anys! Exercir de dona de pres a la qual no deixen visitar el marit, trucant a les presons, la de Pretòria primer, la de l'illa de Robben després i finalment la de Pollsmoov, de màxima seguretat. Segrestada en el seu propi país per impedir que la seva presència a l'estranger encengués la flama de la solidaritat, el moviment mundial «Free Mandela» que, finalment, féu trontollar els sinistres projectes dels botxins.

Ara, Winnie Mandela és la dona d'un presoner malalt, internat en un hospital on no podrà recuperar la salut malmesa a les presons. Però invictes, ell i ella.

Xus Estruch

De fet, la informació que tinc sobre el continent africà és tan minsa que no crec que sigui suficient per a analitzar una forma de vida i uns problemes tan diferents als nostres. En el món occidental en què vivim, les injustícies es fan d'una manera més sibilina. La bru-

Ma. Aurèlia Capmany.

talitat del racisme a Sud-àfrica i l'actitud descarada dels governants i les lleis del país em fan esfereir provocant-me un sentiment de ràbia, d'impotència i, alhora, de sorpresa.

La actitud valenta i decidida de lluita del CNA mereix totes les meves simpaties i el meu respecte. Qualsevol lluitador mereix la meua admiració i, encara més en aquest cas, Winnie Mandela, que a la seva lluita personal ha hagut de carregar la responsabilitat afegida de ser un símbol, és a dir, la responsabilitat de deixar de ser ella mateixa i d'entregar la seva vida al moviment.

Isabel Clara Simó

És una gran dona, amb un esperit de lluita exemplar i que ha demostrat amb fets que el valor no és patrimoni exclusiu dels homes. A part d'això ha sabut controlar la pròpia desesperació. Crec que totes les dones del món, i espero que tots els homes, s'han de sentir solidaris amb aquesta dona que lluita per

Pilar Brabo.

la dignitat i la igualtat de totes les persones.

No cal dir com admiro també Nelson Mandela, que ha estat capaç de despertar la consciència fins i tot dels més corruptes, però tot recordant *Dona de pres*, de Teresa Pàmies he pensat que no sempre el qui està tancat és la víctima més cruel. Endavant, Winnie. Endavant, Nelson.

Ma. Aurèlia Capmany

Winnie Mandela, més enllà de la seva valentia i fidelitat, ens reclama la participació en la seva lluita. Perquè té raó, perquè reclama justícia, perquè denuncia la colonització i els seus crims.

Pilar Brabo

Winnie Mandela és un símbol de la lluita pels drets humans en un dels països del món on són sistemàticament negats. Per això, el seu exemple té una validesa universal. A més, però, Winnie Mandela sintetitza els valors de la tenacitat, la fortalesa d'ànim, la resistència a les adversitats i el coratge. □